

MOODUL 09: LAPSESÕBRALIK MENETLUS

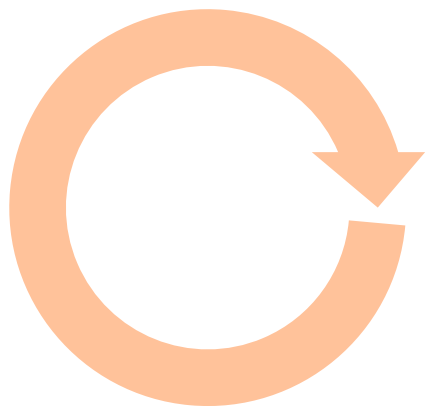
M▲PChIPP

SUPPORTED BY THE RIGHTS, EQUALITY
AND CITIZENSHIP (REC) PROGRAMME
OF THE EUROPEAN UNION

7 ETAPPI: HINDAMINE, ANALÜÜS JA SEKKUMISTE PLANEERIMINE

cf. Bentovim, Cox, Bingley Miller, Pizzey & Tapp (2014)

- ▶ Etapp 1: menetluse algamine ja esmane hindamine
- ▶ Etapp 2: informatsiooni kogumine
- ▶ Etapp 3: informatsiooni süstematiseerimine
- ▶ Etapp 4: riski- ja kaitsetegurite hindamine
- ▶ Etapp 5: hüpoteeside püstitamine
- ▶ Etapp 6: sekkumiste planeerimine
- ▶ Etapp 7: mõõdikute määratlemine võimalike tulemuste ja sekkumiste tulemuslikkuse hindamiseks

Hindamise igas etapis võib tekkida vajadus alustada menetlust (politsei sekkumine, kohtumenetlus jne).

MIKS ME RÄÄGIME LAPSESÕBRALIKUST MENETLUSEST?

Õiguslased menetlused:

- ▶ Loovad olukorra kohasteks sekkumisteks, kuid võib tekitada ka taasohvristamist/traumat
- ▶ Muudavad keerulised õigusprintsiibid lastele ja peredele arusaadavamaks

Lapsesõbraliku menetluse eesmärk:

- ▶ Väärkoheldud või hooletussejäetud laste täiendava kahju ja teisese ohvristamise vältimine menetlusprotsessides
- ▶ Lapse õiguste hoidjatena (õigussubjektid)

MIDA TEIE JAOKS TÄHENDAB LAPSESÕBRALIK MENETLUS?

Mis mõtted/seosed teil tekivad **lapsesõbraliku
menetlusega** seoses?

MIDA TEIE JAOKS TÄHENDAB LAPSESÕBRALIK MENETLUS?

VIDEO

LAPSE ÕIGUSTE KONTSEPTSIOON

- ▶ Lapsed on õiguste hoidjad
- ▶ Lapsevanematel, eestkostjatel, spetsialistidel on kohustus tagada turvalisus
- ▶ Riikide on kohustus kaitsta ning edendada lapse õigusi
- ▶ Lastega ning laste heaks töötavatel spetsialistidel on kohustus austada ning edendada lapse õigusi
- ▶ Riigid peavad looma kindlad mehhanismid lapse õiguste tunnustamiseks

LAPSE ÕIGUSTE JA LASTE KAITSE

- ▶ Lähtub lapse õigustest
- ▶ Muutunud paradigma inimõiguste/vääriskuse edendamiseks ja kaitsmiseks
- ▶ Laste enda võimalused panustamaks oma enda õiguste edendamisse

HAAVATAVUS JA ÕIGUSTE HOIDJATE POSITSIOON

- ▶ Hooletussejätmise ja emotsionaalse väärkohtlemise juhtumitel on lapsed eriliselt haavatavad ning vajavad kaitset
- ▶ Esinevad pinged:
 - ▶ lapse haavatavuse ja kaitse vahel
 - ▶ laste kui iseseisvate õiguste hoidjatena, austades nende autonoomiat

SETTING THE CONCEPT OF THE CHILD-FRIENDLY JUSTICE

Universaalsed: Rahvusvaheliste õiguste kogum, LÕK

Regionaalsed:

- ▶ Euroopa Liidu põhiõiguste harta Artikkel 24
- ▶ Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee suunised lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta (2010)
- ▶ EL suunised lapse õiguste edendamiseks ja kaitseks (2007)
- ▶ Lima deklaratsioon (2009)
- ▶ Lanzarote konventsioon (2007)

Siseriiklik: siseriiklikud seadusaktid (LasteKS, KrMS, TsMS, SHS, AMVS jt)

SETTING THE CONCEPT OF THE CHILD-FRIENDLY JUSTICE

Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee suunised lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta

- ▶ võeti vastu 2010. aastal
- ▶ konsultatsioonid ekspertide ning laste ja noortega
- ▶ tugineb olemasolevatel rahvusvahelistel, Euroopa ning siseriiklikel standarditel
- ▶ põhineb ÜRO lapse õiguste konventsioonil
- ▶ eesmärgiks on luua lapsesõbraliku õigusemõistmise põhimõtted ning
- ▶ olla praktiliseks juhiseks valdkonnas töötavatele praktikutele

SUUNISTE PÕHIPRINTSIIBID

Põhiprintsiibid on:

- ▶ Kaitse mittediskrimineerimise eest
- ▶ Lapse parimad huvid
- ▶ Osalusõigus
- ▶ Inimväärikus
- ▶ Õigusriigi põhimõtted

MITTEDISKRIMINEERIMINE

Õigus mittediskrimineerimisele

- ▶ Lapsesõbralik menetlus on mõeldud kõigile lastele
- ▶ Lastel on õigus olla kaitstud nii otsese kui ka kaudse diskrimineerimise eest
- ▶ Õigus mittediskrimineerimisele on eriti oluline erivajadustega laste; etnilise kuuluvusega või haavatavate laste gruppide kaitseks
- ▶ Diskrimineerimist võib põhjustada korrag mitme asjaolu esinemist

MITTEDISKRIMINEERIMINE

Palun tooge diskrimineerimise näiteid, millega lapsed võivad lastekaitse- ja õigussüsteemis kokku puutuda

LAPSE PARIM HUVI

Mis on parim huvi?

- ▶ **artikkel. 3 LÕK:** "1. Igasugustes lapsi puudutavates ettevõtmistes riiklike või erasotsiaalhoolekandeesutuste, kohtute, täidesaatvate või seadusandlike organite poolt tuleb esikohale seada lapse huvid."
- ▶ Täiskasvanute otsustel peab arvestama kuidas need mõjutavad lapsi:
- ▶ Lastekaitse/eestkoste menetlustes: otsused peavad põhinema **lapse parimatel huvidel**, sh lapsega tuleb suhelda isiklikult (osalusõigus)
 - ▶ lastekaitse/sotsiaaltöötajad/prokurörid/kohtunikud/uurijad jt peavad alati mõtlema eelkõige konkreetse lapse parimatele huvidele

VÄLJAKUTSED LAPSE PARIMATE HUVIDE MÄÄRATLEMISEL

Lapse parimate huvide määratlemise väljakutsed

- ▶ lapse parimate huvide hindamine eeldab lapsega suhtlemist ning lapse täpse olukorra määratlemist
- ▶ Iga lapse olukord peab olema hinnatud individuaalselt, arvestades kõiki olulisi asjaolusid
- ▶ vajadus konsulteerida lapsega töötavate spetsialistidega
- ▶ teadlikkus huvidekonflikti tekkimise võimalikkusest lapse ja vanemate/eestkostjate vahel
- ▶ lapse ja vanemate/eestkostjatega suhtlemise olulisus lapse parimate huvide erinevatest aspektidest

VÄLJAKUTSED LAPSE PARIMATE HUVIDE MÄÄRATLEMISEL

Palun jagage, milliste väljakutsete ning huvide konfliktidega olete oma töös kokku puutunud lapse parimate huvide kontekstis

OSALUSÕIGUS

Mis on osalusõigus?

- ▶ Informatsioon ja nõustamine
- ▶ Lapse arvamuse kuulamine
- ▶ Lapse arvamusega arvestamise tagamine

VÄLJAKUTSED LAPSE OSALUSÕIGUSES

Lapse osalusõiguse teostamise väljakutsed:

- ▶ Stress ja pinge/surve
- ▶ Huvidekonflikt
- ▶ Korduvad ülekuulamised multidistsiplinaarses kontekstis
- ▶ Spetsialistide tegevuse vähese mõju tunnetamine lapse poolt
- ▶ Laste seisukohtade tõlgendamine ning laste väljaütlemistele piisava kaalu andmine

VÄLJAKUTSED LAPSE OSALUSÕIGUSES

Tooge näiteid kehvast
osalusõiguse teostamisest

LAPSESÕBRALIK MENETLUS ON...

Euroopa Nõukogu Lapsesõbraliku õigusemõistmise suuniste järgi on lapsesõbralik menetlus:

- ▶ Kättesaadav
- ▶ Eakohane
- ▶ Kiire
- ▶ Järjepidev
- ▶ Lapse vajadustest lähtuv
- ▶ Õiglase õigusemõistmise põhimõttest lähtuv
- ▶ Austab lapse õigust mõtestatud ja toetatud osalemisele
- ▶ Austab lapse õigust privaatsusele ja eraelu puutumatusel
- ▶ Austab isiku puutumatus ja väärikut

LAPSESÕBRALIK MENETLUS ON...

Lapsesõbraliku õigusemõistmise suunised kohanduvad kõikides menetlusliikides:

- ▶ Enne kohtumenetlust, kohtumenetluse ajal, kohtumenetluse järel
- ▶ Kriminaalkohtumenetlus(tunnistajad, ohvid, kahtlustatavad/süüdistatavad)
- ▶ Tsiviilkohtumenetlus(perekonna asjades, lapsendamine, pärimisõigus)
- ▶ Halduskohtumenetlus (lastekaitse- ja hoolekande küsimused, lapse eestkoste)

MILLIST KASU SAAB LAPSESÕBRALIKUST LÄHENEMISEST

Laps

- ▶ Lähtutud on lapse õigustest
- ▶ Ei esine taasohvristamist
- ▶ Lapse toimetulek on suurenenud
- ▶ Pikemaajalise positiivse mõju võimaldamine

Spetsialist (prokurör, advokaat, kohtunik, lastekaitse- ja sotsiaaltöötaja, politsei jt)

- ▶ Korrektnel ja tõenditel põhinev menetlus
- ▶ Efektiveamad otsused
- ▶ Korrektsemad ja kiiremad menetlused
- ▶ Usaldusväärsem ja parem koostöö valdkonna spetsialistide vahel

MILLIST KASU SAAB LAPSESÕBRALIKUST LÄHENEMISEST?

Süsteem

- ▶ Rohkem informatsiooni = parem sekkumine
- ▶ Paremad kvaliteet ja praktika
- ▶ Parema koostöö erinevate valdkondade vahel = täiendav abi otsuste tegemisel

LAPSESÕBRALIK ÕIGUSSÜSTEEM ENNE MENETLUST

Enne menetlust

- ▶ kriminaalvastutuse vanus
- ▶ kohtumenetluse alternatiivid
- ▶ lapse teavitamine tema õigustest ja menetluse käigust lapse arengule vastaval viisil
- ▶ lapsele on määratud tema huvide kaitseks ning menetluse etappide selgitamiseks riigi kulul advokaat
- ▶ süsteemis on olemas erinevad toetavad mehhanismid
- ▶ lapse küsitlemine ja ärakuulamine viiakse läbi lapsesõbralikul viisil (eakohased materjalid, sh kohased materjalid erivajadustega lastele, lapsesõbralik ruum jne)

LAPSESÕBRALIKKUS MENETLUSE AJAL

Menetluse ajal

- ▶ lastele on tagatud ligipääs õigusnõustamisele ja tasuta esindajale menetluse ajal
- ▶ lastel on õigus olla ära kuulatud ja avaldada oma arvamus kogu menetlus vältel
 - ▶ sobilikud suhtlemismeetodid/tehnikad
 - ▶ lapsesõbralik keskkond
- ▶ menetlused on efektiivsed ning hoidutakse asjatust viivitamisest
- ▶ tõendite kogumise protsess on lapsesõbralik

LAPSESÕBRALIKKUS PÄRAST MENETLUST

Menetluse järel

- ▶ lapse teavitamine menetluse tulemustest ja järgmistest sammudest
- ▶ toetavate teenuste olemasolu (nõustamine, rehabilitatsioon jt) ning olukorra jälgimine vastutavate ametnike poolt
- ▶ kohtulahendite täitmine ning olukorra jälgimine vastutavate ametnike poolt
- ▶ rahvusvaheliste praktikate kohaldamine ning parimate praktikate jälgimine

VÄLJAKUTSED MULTIDISTIPLINAARUSES KOOSTÖÖS

Väljakutse multidistsiplinaarses koostöös

- ▶ erinev erialane haridus, teadmised ja kogemused
- ▶ erinev teadlikkus lastekaitse peamistest aspektidest
- ▶ kaasatud spetsialistide juurdepääs abivajavale perekonnale varieerub
- ▶ erinevad perspektiivid

HARJUTUS:
Lapse õigused siseriiklikus õiguses

KOKKUVÕTE

COLOPHON

- ▶ The training material at hand was developed as part of the project **Multi-disciplinary Assessment and Participation in Child Protection Proceedings: training program with modules and toolbox, international network (MAPChiPP)**.
- ▶ This collaborative project was **supported by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union** and conducted by the German Institute for Youth Human Services and Family Law (Germany), Family Child and Youth Association (Hungary), the Estonian Union for Child Welfare (Estonia), the Netherlands Youth Institute (Netherlands) and Child and Family Training (UK).
- ▶ **Module 09: Child-friendly justice was developed in main responsibility of Estonian Union for Child Welfare** by Kiira Gornischeff and Helen Karu.
- ▶ We would like to thank Dr. Maria Herczog and Henriette Katzenstein for their substantial support in preparing and revising the present material.
- ▶ © 2017 **MAPChiPP project consortium All rights reserved**